ОБУЧЕНИЕ НА СЪДИИ С НАКАЗАТЕЛЕН ПРОФИЛ, ПРОКУРОРИ И СЛЕДОВАТЕЛИ

1. Отправна точка

Настоящият стандарт определя минималните изисквания към обучението и професионалната подготовка на съдии, прокурори и следователи за работа по наказателни производства с участие на деца. Той създава единна рамка за разработване, провеждане, оценяване и надграждане на обученията чрез интегриране на компетентностен модел, рамка на компетентностите и тристепенна архитектура на обучението.

Стандартът е насочен към изграждане на професионален капацитет, който гарантира едновременно законосъобразност на процесуалните действия, защита на правата на детето, ограничаване на вторичната виктимизация и прилагане на съвременни интердисциплинарни подходи.

Документът не представлява учебна програма или изчерпателен каталог на обучения. Той определя минималното съдържание, очакваните компетентности, логиката на обучителните нива, критериите за проследяване на резултатите и рамката за разработване на отделни обучителни модули.

Стандартът се прилага основно за наказателното производство, но отделни негови компоненти могат да бъдат използвани и при граждански и административни производства с участие на деца.

Стандартът подлежи на периодичен преглед и актуализация въз основа на нормативни изменения, развитие на международните стандарти, нови научни данни, съдебната практика, резултатите от обучението и установените професионални потребности.

2. Цели и принципи

Основната цел на стандарта е изграждане и внедряване на цялостен, устойчив и развиващ се специализиран стандарт за квалификация на съдии, прокурори и следователи, който осигурява системно, единно и съобразено с най-добрите съвременни национални и наднационални практики наказателно производство с участие на дете. Специфичните подцели и тяхната функционална обвързаност с принципите на стандарта са описани в следващата таблица:

Специфична подцел	**съдържание**	**Принципи, с които е функционално свързана**

Специфична подцел	**съдържание**	**Принципи, с които е функционално свързана**
Повишаване на професионалния капацитет	Устойчиво повишаване на функционалния професионален капацитет на системата на наказателното правосъдие в досег с деца да осигурява единно прилагане на нормативните стандарти съобразно най-добрите европейски и национални практики	1. **Принцип на най-добрия интерес на детето**. (ключов за цялата система на детско правосъдие); 2. **Принцип на зачитане към индивидуалните характеристики, история и конкретно положение на детето** (чувствителност към различия и уязвимости); 3. **Принцип на участие на детето в наказателното производство**. Образователният стандарт подготвя целевите групи да гарантират активното лично упражняване на права от детето, включително правото му да бъде чуто, съобразно спецификите на процесуалната му роля. 5. **Принцип на ясно разграничаване между процедури при досег с деца-извършители и процедури при досег с деца – жертви и свидетели**.
Междугилдийно и междуинституционално сътрудничество	Засилване на професионалното и основано на знание сътрудничество между институциите и професионалните общности в системата на наказателно правосъдие в досег с деца и с други органи и системи, с които тя влиза в контакт, включително чрез изграждане на професионална мрежа от служители	1. **Принцип на мултидисциплинарност**. Основен принцип на всички съвременни образователни системи, изискващ от образователния стадарт да интегрира знания и умения от различни области, за да осигури холистичен подход. Отразява и принципа на интердисциплинарна етика и културна чувствителност, свързани с уменията да се отчита социалният и културният контекст при деца от уязвими групи; 2. **Принцип на междуинституционално и междупрофесионално сътрудничество** . Основополагащ за всички съвременни системи за детско правосъдие, ориентирани към потребностите и особеностите на детето. Отразява умения за ефективна работа в разнородни екипи, сътрудничество и координация със служители и органи на външни системи; 3. **Принцип на интегритет, безпристрастност и професионализъм**. Образователният стандарт укрепва ценностите на обективност, безпристрастност, равенство пред закона, равен достъп до правосъдие, уважение и етика при процесуалното общуване с деца
Модерно и развиващо се знание	Гарантиране на модерно и развиващо се знание чрез дългосрочен образователен модел, съобразен с конкретните потребности на целевите групи	1. **Принцип на поверителност и защита на достойнството и на правото на личен живот на детето** 2. **Принцип на достъпност, яснота и практическа насоченост на обучението** 3. **Принцип на продължаващо и надграждащо обучение с практическа насоченост**. Образователният стандарт се основава на методики, интегриращи новите знания и умения в професионалния стереотип и навици на целевите групи и осигуряващи последователно усъвършенстване на компетентностите;

Специфична подцел	съдържание	Принципи, с които е функционално свързана
Високи образователни ценности и нагласи	Изграждане у целевите групи на високи образователни ценности и нагласи за самостоятелно и инициативно търсене, развиване и обмен на знание.	1. **Принцип на активно участие на целевите групи в образователния процес,** включително въвличане на обучаваните в процеса на установяване на потребности, обмен на опит, самоподготовка и самооценка; 2. **Принцип на интегритет, безпристрастност и професионализъм на целевите групи**.

3. Целеви групи

Основна целева група: наказателни съдии, прокурори и следователи, младши магистрати, съдебни кандидати. За тях се отнася нормативното изискване за специализация.

Субсидиарни целеви групи: съдебни заседатели-психолози и педагози от съдебни състави по дела с непълнолетни подсъдими; разследващи полицаи и професионалисти, подпомагащи дейността на основната целева група – психолози, педагози, инспектори ДПС, социални работници, вкл. от отделите „Закрила на детето“ и МКБППМН. Представители на тези групи могат да бъдат включвани в обученията (до ¼ от състава на обучителна група).

3. Архитектура на стандарта

3.1. Матрица на обучителните модули и програми

Стандартът се основава на интегриран компетентностен модел, който съчетава хоризонтално ядро от базови компетентности и вертикални профили на надграждащи специализации. Архитектурата отразява логиката на постепенно изграждане на професионален капацитет – от формиране на поведенчески и комуникационни умения, през усвояване на специализирани процесуални знания, до развитие на експертиза по сложни случаи в областта на правосъдието с участие на дете.

В основата на стандарта стои тристепенен модел на обучение, който организира обучителния процес в последователни, взаимосвързани нива:

ниво	Основна цел и очаквани резултати	Основни тематични области
	Формира поведенчески, комуникационен и екипен капацитет и изгражда общата задължителна професионална основа за всички последващи специализации	комуникация с дете; права на детето и професионална етика; мултидисциплинарно и междуинституционално взаимодействие; емоционална интелигентност и управление на взаимодействия; професионална устойчивост и саморефлексия

II ниво: Специализирано обучение (специализирани правни компетентности)	Осигурява процесуална експертиза за работа по наказателни производства с участие на деца и изгражда умения за адаптиране на процедурите, управление на уязвимостта и ограничаване на вторичната виктимизация.	адаптирани процедури при непълнолетни извършители; щадящи процедури при деца – жертви и свидетели; индивидуална оценка, личностова характеристика и управление на уязвимост; организация на процесуални действия; осигуряване на сигурна среда; работа в дигитална среда.
III ниво: Експертно обучение (специализирани интердисциплинарни компетентности)	Профилира експертиза при случаи с висока фактическа и правна сложност и подпомага формирането на устойчив професионален ресурс.	насилие над деца; сексуална експлоатация; трафик на хора; киберпрестъпления; международни случаи; особено уязвими деца; сложни мултидисциплинарни производства.

Стандартът организира обучителното съдържание чрез интегриране на тристепенен модел на обучение, компетентностния модел и рамката на компетентности[1], основана на трикомпонентен модел: знания, умения и нагласи. Всяка компетентност се разглежда като измерим професионален капацитет, който се проявява чрез:

- **Знания** (какво знае професионалистът) – систематизирани теоретични и нормативни познания относно правата на детето и правосъдието с участие на дете;
- **Умения** (какво може да прави) – практически способности за прилагане на знанията, включително адекватна и етична комуникация и вземане на решения в духа на най-добрите интереси на детето;
- **Нагласи** (как подхожда и действа) – професионални убеждения и ценности (емпатия, безпристрастност, професионална бдителност), насочващи поведението на всеки професионалист.

Компетентностният модел е интегриран чрез разграничение между хоризонтално ядро от базови компетентности и вертикални профили на надграждащи и специализирани компетентности. Хоризонталните компетентности (напр. комуникация с дете, мултидисциплинарно и междупрофесионално сътрудничество, етичност и саморефлексия) са приложими във всички степени на обучение и осигуряват ценностната и поведенческа основа на професионалната дейност. Вертикалните компетентности се развиват в по-високите степени и отразяват необходимостта от задълбочаване на знанията и уменията.

[1] Виж „Рамка на компетентностите“ в Приложение.

Вертикални профили:
осигуряват надграждане на специализацията:
- организация и адаптиране на процесуални действия;
- управление на риска от вторична виктимизация;
- управление на уязвимостта;
- осигуряване на безопасна среда;
- работа в дигитална среда;
- специализирани експертни профили според характера на случая.

Хоризонтално ядро: компетентности, приложими във всички степени на обучение и във всички процесуални роли на детето. Ключови теми:
гарантиране на правата и най-добрия интерес на детето;
комуникация с дете;
мултидисциплинарно сътрудничество;
етичност, недискриминация и културна чувствителност;
саморефлексия и професионална устойчивост.

Стандартът свързва тези компоненти с конкретни обучителни модули и степени, разработвани от конкретните преподавателски екипи, като осигурява проследимост от компетентност към обучение към практическо приложение.

Стандартът отчита разликите между двата основни процесуални модела на участие на дете в наказателното производство според процесуалната му роля на обвиняем/подсъдим и на свидетел/пострадал. Първият модел е условно определен като адаптирана процедура, а вторият – като щадяща. И двата отразяват спефицични отклонения от общия наказателен процес, съобразени с потребностите и особеностите на детето според съответната процесуална роля:

- адаптирани процедури – приложими при участие на непълнолетни обвиняеми и подсъдими и насочени към гарантиране на информирано участие, процесуални права и индивидуализиран подход;

- щадящи процедури – приложими при участие на деца-жертви и свидетели и насочени към ограничаване на виктимизацията, предотвратяване на ревиктимизация и осигуряване на сигурна процесуална среда.

Обучителният стандарт интегрира компетентностния модел чрез картографиране между: хоризонтално ядро от базови компетентности, надграждащи специализирани правни компетентности и интердисциплинарни експертни компетентности. Всяка компетентност се свързва с обучителен модул, ЗУН профил (знания, умения, нагласи), целеви обучителен резултат, степен на обучение и индикатори за оценяване в матрицата по-долу. Тя служи като инструмент за разработване на учебни програми и за осигуряване на единно съдържание между различните обучителни формати. Така тя осигурява единна, последователна и практически приложима рамка за разработване, акредитация и провеждане на обучения за съдии, прокурори и следователи при работа по наказателни производства с участие на деца. Тя не представлява изчерпателен каталог на обучения, а рамка за структуриране и актуализиране на програмите според:

- установените обучителни потребности;

- нормативните изисквания и промени;
- съдебната практика;
- развитието на международните стандарти;
- резултатите от мониторинга и оценката.

Матрицата осигурява съответствие между целите на стандарта, компетентностния профил и практическите потребности на системата на наказателното правосъдие при работа с деца. Проследимостта се осигурява по веригата компетентност - модул - обучителен резултат - оценка - практическо приложение.

unicef | за всяко дете

НАЦИОНАЛЕН ИНСТИТУТ НА ПРАВОСЪДИЕТО

Матрица на обучителните модули и програми

Тип компетентности		модул	компетентности	ЗУН фокус	Целеви фокус	Разпределение	Индикатори за оценка (примерни)
Хоризонтално ядро (основни компетентности, приложими във всички степени) (1,2,5,7,8)	Изграждане на **основата** за всички останали компетентности						
	Гарантиране на правата и най-добрия интерес на детето Комуникация с дете Мултидисциплинарно сътрудничество Етичност, недискриминация и културна компетентност Саморефлексия и професионална устойчивост	Мултидисциплинарно взаимодействие и екипна работа	5 Мултидисциплинарно сътрудничество 8 Саморефлексия и професионална устойчивост	Знания: роли на институции, координационен механизъм,Модел “Барнахус” Умения: работа в екип, управление на взаимодействие Нагласи: уважение към други професии, отвореност	Изграждане на поведенчески, комуникационен и екипен капацитет	Основно I степен + интеграция навсякъде	Участие в екип без конфликти на роли Ефективен обмен на информация Демонстрирана саморефлексия в обсъждания
		Комуникация с дете	2 - Комуникация с дете 7 – Етичност и културна чувствителност	Знания: детско развитие, комуникационни модели Умения: активно слушане, адаптиране на езика Нагласи: емпатия, търпение	Изграждане на ефективна професионална комуникация с дете Ключова компетентност за всички процесуални действия		Детето разбира информацията Използван адаптиран език Детето активно участва в процеса

unicef | за всяко дете

НАЦИОНАЛЕН ИНСТИТУТ НА ПРАВОСЪДИЕТО

Матрица на обучителните модули и програми

Тип компетентности		модул	компетентности	ЗУН фокус	Целеви фокус	Разпределение	Индикатори за оценка (примерни)
		Права на детето и професионална етика	1 – Гарантиране на правата на детето 7 – Етичност 8 – Саморефлексия	Знания: международни и национални стандарти Умения: прилагане на принципа „най-добър интерес“ Нагласи: ангажираност към защита на детето	Формиране на ценностна и правна основа на професионалното поведение		В актовете има мотиви за „най-добър интерес“ Позоваване на международни стандарти Липса на дискриминационни практики
		Емоционална интелигентност и управление на взаимодействия	2 – Комуникация 5 – Сътрудничество 8 – Саморефлексия	Знания: емоционални процеси, групова динамика Умения: управление на конфликти, деескалация, емоционална регулация Нагласи: самоконтрол, адаптивност, уважение	Развитие на устойчиво професионално поведение и взаимодействие		Управление на конфликт без ескалация Поддържане на структурирана и контролирана комуникационна среда
Надграждащи (вертикални профили) (3,4,6,9,10)	Прилагане на правни стандарти в работа с дете. Изгражда **ядрото** на специализацията						
	Организация и адаптиране на процесуални действия с дете Управление на риска от вторична виктимизация Управление на	Адаптирани процедури (деца-извършители)	3 – Процесуални действия 6 – Управление на уязвимост 1 – Гарантиране на правата на детето-извършител	Знания: правна рамка, процесуални гаранции, детско развитие Умения: адаптиране на процедурата, планиране на разпит Нагласи: баланс между защита и отговорност	Осигуряване на условия за ефективно лично и информирано участие на детето	II степен	Спазени процесуални гаранции Адаптирани действия спрямо детето Изготвена индивидуална оценка

Матрица на обучителните модули и програми

Тип компетентности		модул	компетентности	ЗУН фокус	Целеви фокус	Разпределение	Индикатори за оценка (примерни)
	уязвимост Осигуряване на безопасна среда Работа в дигитална среда	Щадящи процедури (жертви и свидетели)	3 – Процесуални действия 4 – Виктимизация 9 – Безопасна среда 5 междупрофесионално взаимодействие	Знания: травма, виктимизация, щадящи процедури Модел “Барнахус” Умения: провеждане на разпит по специализирана методика в сигурна среда, ограничаване на виктимизация Нагласи: чувствителност към травма, защита на детето	Осигуряване на съобразен с особеностите на детето процес и минимизиране на вредите		Ограничен брой разпити Провеждане в защитена среда („синя стая“) Използван видеозапис Използване на специализарна методика за разпит.
		Индивидуална оценка / личностова характеристика и уязвимости	6 – Управление на уязвимост 4 – Виктимизация 5 междупрофесионално взаимодействие	Знания: фактори на уязвимост, рискове Умения: оценка на риск,оценка на нужди; разпознаване на уязвимости, ползване на други институции за изготване и интегриран подход Нагласи: чувствителност, професионална бдителност	Индивидуализиране на процесуалния подход към детето		Идентифицирани уязвимости Предприети мерки за защита

unicef | за всяко дете

НАЦИОНАЛЕН ИНСТИТУТ НА ПРАВОСЪДИЕТО

Матрица на обучителните модули и програми

Тип компетентности		**модул**	**компетентности**	**ЗУН фокус**	**Целеви фокус**	**Разпределение**	**Индикатори за оценка (примерни)**
		Организация на процесуални действия	3 – Процесуални действия 9 – Безопасна среда 5 Междупрофесионално взаимодействие	Знания: методики за разпит, процесуални правила Умения: планиране, структуриране на действия, управление на средата; координация с партньори Нагласи: отговорност, прецизност	Ефективно и законосъобразно провеждане на процесуални действия		Добре структурирани действия Осигурена безопасна среда Контрол върху участниците
		Дигитални аспекти	10 – Работа в дигитална среда	Знания: дигитални рискове, електронни доказателства Умения: работа с дигитални инструменти, оценка на доказателства Нагласи: критично мислене, внимание към рискове	Работа в съвременна дигитална среда		Правилно използване на електронни доказателства Разпознаване на дигитални рискове
Специализирани интердисциплинарни компетентности	Тематични	Домашно насилие	4 – Виктимизация 6 – Уязвимост 7 – Етика 5 междупрофесионално взаимоедйствие	Знания: модели на насилие, рискове Умения: разпознаване, процесуален отговор Нагласи: нулева толерантност към насилие	Работа по сложни и специфични казуси	III степен	Разпознати рискове от насилие Оценка на родителски капацитет Предприети защитни мерки

unicef | за всяко дете

НАЦИОНАЛЕН ИНСТИТУТ НА ПРАВОСЪДИЕТО

Матрица на обучителните модули и програми

Тип компетентности		модул	компетентности	ЗУН фокус	Целеви фокус	Разпределение	Индикатори за оценка (примерни)
		Сексуална злоупотреба и експлоатация	4 – Виктимизация 3 – Процесуални действия	Знания: специфики на престъпленията, травма Умения: разпит, защита на детето Нагласи: висока чувствителност и професионализъм	Работа по сложни и специфични казуси		Проведен щадящ разпит Избягване на повторна виктимизация Събрани достатъчно доказателства
		Киберпрестъпления	10 – Дигитална среда 4 – Виктимизация	Знания: онлайн рискове, технологии Умения: работа с дигитални доказателства Нагласи: адаптивност към нови рискове	Работа по нови и развиващи се рискове		Идентифицирани дигитални доказателства Оценка на онлайн риск
		Особено уязвими групи, дискриминация	6 – Уязвимост 2 – Комуникация	Знания: уязвими групи, културни особености Умения: адаптиране на подхода Нагласи: толерантност, недискриминация	Индивидуализиран подход към детето		Осигурен равен достъп Липса на дискриминация Адаптирана комуникация
		Международно сътрудничество	5 – Сътрудничество 3 – Процесуални действия	Знания: международни механизми Умения: координация, комуникация между институции Нагласи: професионална отвореност	Работа в трансграничен контекст		Ефективна координация с чужди органи Спазени международни процедури

3.2.Логика на обучителните модули в програмите

Обучителните модули във всяка програма се разработват при съобразяване на:
- степента на обучение;
- типа компетентност;
- процесуалната роля на детето;
- ЗУН профила;
- очаквания обучителен резултат;
- методите и форматите на преподаване;
- индикаторите за оценка.

При разработването на програмите се прилага разграничение между двата основни процесуални модела.

Конкретният избор на обучителни формати, методики, преподавателски техники, хорариум, форми на самоподготовка, използването на електронен самообучител и принципите за изграждане на обучителната среда се определят съобразно Концепцията за национален образователен стандарт, приложена към настоящия стандарт.

3.3. Организация на обучителния процес и роля на преподавателя

Обучителният процес се реализира чрез обучителни екипи, организирани съобразно спецификите на програмите, степента на обучение и необходимите компетентности. При провеждането на обученията се прилагат принципите и ролите, установени в Концепцията за национален образователен стандарт, включително относно:

- функциите на водещ обучител, фасилитатор и подпомагащи експерти;
- преподавателската етика;
- използването на интерактивни и практически методики;
- работата в мултидисциплинарна среда;
- използването на електронни самообучителни ресурси.

Обучението се провежда в мултидисциплинарни групи от 20–25 участници при запазване на груповия състав между отделните степени на обучение с оглед изграждане на професионална мрежа и обща интердисциплинарна етика.

Подробната уредба се съдържа в приложената Концепция.

3.4. Архитектура на отделните обучителни нива

3.4.1. Ниво I: Базово обучение (базови хоризонтални неюридически компетентности)

Първото ниво е фокусирано върху изграждането на общия професионален капацитет, като поставя акцент върху правата на детето като субект.

Относими компетентности: (1) Права и интереси; (2) Комуникация; (5) Сътрудничество (вкл. междупрофесионално и междуинституционално); (7) Етика и култура; (8) Саморефлексия и устойчивост.

Цели: Формиране на ценностна база и поведенчески капацитет за гарантиране на най-добрите интереси на детето във всички видове производства. Изграждане на екипен капацитет; зачитане на детето като субект на права; етично професионално поведение.

Целеви групи: Основна целева група: наказателни съдии, прокурори и следователи, включително младши съдии, младши прокурори и следователи, съдебни кандидати. Допълнително участие могат да имат съдебни заседатели – психолози и педагози, разследващи полицаи, психолози, социални работници, инспектори ДПС, представители на отделите „Закрила на детето“, МКБППМН и други участници в Координационния механизъм.

Ключови теми и съдържание:

- **Права на детето и професионална етика:** Междунар./нац. стандарти (Конвенция на ООН); практика на ЕСПЧ и СЕС; етични кодекси; концепция за мултикултурализъм и недискриминация;
- **Ефективна комуникация:** Психология на развитието (когнитивни и езикови етапи); нива и динамика на комуникационния процес; методи за активно слушане и техники за „разбиване на ледове“;
- **Мултидисциплинарно сътрудничество:** Роли на институциите; Координационни механизми; модел „Всичко под един покрив“ („Барнахус“, Зона Закрила и др.;
- **Емоционална интелигентност:** Управление на стреса и burnout; психологически защитни механизми; саморефлексия върху личните предразсъдъци.

Елемент	Съдържание
Ниво	I ниво – Базово обучение
Тип компетентности	Базови хоризонтални ~~нeюридически~~ компетентности
Компетентностен фокус	(1) Права и интереси на детето; (2) Комуникация с дете; (5) Междупрофесионално и междуинституционално сътрудничество; (7) Етичност и културна чувствителност; (8) Саморефлексия и професионална устойчивост
Основни модули	Комуникация с дете; Права на детето и професионална етика; Мултидисциплинарно, междуинституционално и междупрофесионално взаимодействие, КМ по ЗЗД, интегриран подход според ЗСУ; Професионални роли, комуникация, интегриран подход и центриране към детето, управление на взаимодействия; Саморефлексия и професионална устойчивост
Основна цел	Формиране на поведенчески, комуникационен и екипен капацитет и изграждане на общата професионална основа за последваща специализация
Очаквани резултати	Участниците гарантират правата и най-добрия интерес на детето; адаптират комуникацията; работят в екип; разпознават уязвимости; прилагат професионална саморефлексия
Обучителни методи	Лекции; казуси; ролеви упражнения; симулации; фасилитирани дискусии; видеоанализ; рефлексивни техники
Хорариум и форма	Съобразно учебните програми
Методика за оценяване	Съобразно рамката
Индикатори	Съобразно учебната програма

Очаквани резултати. След приключване на обучението участниците:

- прилагат принципа за най-добрия интерес на детето;
- адаптират комуникацията според възрастта, развитието и уязвимостите;
- използват техники за активно слушане;
- работят ефективно в мултидисциплинарна среда и междуинституционална среда, разпознават ролите на социалните работници от системата за закрила, на психолози, социални работници и социални педагози от социалните услуги за деца в риск; познават интегрирания подход при деца, участници в правни процеудри
- разпознават културни и социални различия;
- прилагат професионална саморефлексия и управление на стреса.

Методи: Активни методи на обучение - интерактивни лекции; казуси; ролеви игри и упражнения; симулации; работа в малки групи; видеоанализ; рефлексивни упражнения; фасилитирани дискусии.

Препоръчителен хорариум/продължителност: препоръчителен хорариум от 16–18 учебни часа, организирани в двудневен присъствен модул.

Форма на обучение: присъствено, съчетано с електронни самообучителни ресурси.

Приложимост: относимо към всички професионалисти в съдебната система, работещи по дела с участието на деца. Приложимо и по отношение програмите за провеждане на първоначално обучение на НИП.

Методика за оценяване/Оценка: наблюдение по критерии; ролеви задачи; групова работа; самооценка; оценка от преподавател; анализ на казус; обратна връзка; резултати от тестово оценяване.

Ресурси: библиотечни и тестови ресурси на електронния Самообучител по детско правосъдие на НИП, вкл. практика на ЕСПЧ и СЕС; международни стандарти; ръководства на CE и FRA; материали по модела „Барнахус“; тестове за личностово самопрофилиране и саморефлексия; комуникационни профили по системата DISC.

Индикатори за постигане: мотивирано прилагане на принципа за най-добрия интерес; съобразена с детето комуникация; липса на дискриминационни практики; участие в екипна работа; демонстрирана професионална саморефлексия.

Форми за обратна връзка (по време на обучението, в края на обучението, след период на прилагане, др.): текуща обратна връзка по време на упражненията; финален оценителен формуляр; проследяване след практическо приложение; супервизионна дискусия; анализ на обучителен случай; групова рефлексия след симулации.

3.4.2. Ниво II: Специализирано обучение (Специализирани правни компетентности)

Второто ниво е насочено към процесуалната специализация и техническото прилагане на процедури, съобразени с най-добрия интерес на детето. То формира ядрото на специализацията.

Относими компетентности: (3) Процесуални действия; (4) Управление на виктимизацията; (6) Управление на уязвимостта; (9) Безопасна среда; (10) Работа в дигитална среда (базово)

Цели на обучението: Постигане на ефективно лично участие на детето; индивидуална оценка на нуждите; минимизиране на вредите. Прецизно управление на

процесуалните действия с цел минимизиране на травмата и гарантиране на надеждност на доказателствата.

Целеви групи: Основна целева група са съдии, прокурори и следователи, преминали базово обучение (I ниво) или притежаващи еквивалентна подготовка и работещи по наказателни производства с участие на деца. Допълнително участие могат да имат разследващи полицаи, психолози, социални работници и други професионалисти при модулите за щадящи процедури, индивидуална оценка и управление на процесуалната среда.

Ключови теми и съдържание:

- Адаптирани процедури: цели, особености на процесуалната роля на детето; съдържание, особености на структурата на правата на детето, практики и инструменти за осигуряване на най-добри стандарти на прилагане, познаване на негативни практики и др.
- Щадящи процедури: цели, особености на процесуалната роля на детето; съдържание, особености на структурата на правата на детето, практики и инструменти за осигуряване на най-добри стандарти на прилагане, познаване на негативни практики. Разграничаване от инструменти и техники на адаптираните процедури
- Специализиран разпит: работа със специализирани методики и протоколи, вкл. NICHD протокол и работа в „синя стая“. Разпознаване на разликите с методиките и протоколите в адаптирани процедури
- Индивидуална оценка и личностна характеристика: добри практики за ефективна работа с тези инструменти
- Управление на процесуалната среда в най-добър интерес на детето. Дигитална среда

Елемент	Съдържание
Ниво	II ниво – Специализирано обучение
Тип компетентности	Специализирани правни компетентности
Компетентностен фокус	(3) Процесуални действия; (4) Управление на виктимизация; (6) Управление на уязвимост; (9) Безопасна среда; (10) Работа в дигитална среда
Основни модули	Индивидуална оценка, личностна характеристика и уязвимост, междуинституционално взаимодействие при изготвяне;Адаптиране на процедури при непълнолетни извършители; ~~Щадящи~~ Адаптиране/съобразяване на процедури при деца-жертви и свидетели с техните индивидуални особености и нужди; Организация на процесуални действия; Осигуряване на сигурна среда; Работа в дигитална среда
Основна цел	Изграждане на процесуална експертиза, умения за адаптиране на наказателното производство към особеностите и потребностите на детето и нагласи за уважение и зачитане на детето, независимо от процесуалната му роля
Очаквани резултати	Участниците прилагат адаптирани ~~и щадящи~~ процедури; ограничават вторичната виктимизация; извършват, организират, изискват индивидуална оценка, същност и смисъл на индвидуалната оценка; управляват риска и процесуалната среда, познавт “методика за ползване на синя стая” и могат да ползват специализирани помещения за разпит или изслушване; познават специализрани методики за разпит на дете и могат да осигурят

ползването им.

Обучителни методи	Практически казуси; симулации; разиграване на процесуални действия; анализ на практика; групова работа; видеоанализ
Хорариум и форма	Съобразно учебните програми
Методика за оценяване	Съобразно учебните програми
Индикатори	Съобразно учебните програми

Очаквани резултати: След успешно преминаване през нивото участниците:

- разграничават и прилагат ефективно двата процесуални модела – адаптирани процедури с участие на дете-обвиняем/подсъдим и щадящи процедури с участие на дете-жертва/свидетел;
- осигуряват в пълнота правата на детето според процесуалната му роля, включително ефективно и информирано участие на обвиняемото дете и щадящо участие на детето-свидетел;
- познават и могат да взаимодействат с другите институции, ангажирани в процеса – система за закрила, социални услуги, здравни услуги и пр.
- планират процесуални действия според ролята на детето;
- ограничават риска от вторична виктимизация;
- осигуряват извършването и ефективно използват индивидуална оценка и личностна характеристика;
- организират сигурна процесуална среда;
- използват специализирани протоколи и методики; работят с базови дигитални инструменти и електронни доказателства

Методи: Активни методи на обучение интерактивни лекции; ролеви игри, симулации на разпит; анализ на видеозаписи; работа в малки групи; решаване на казуси; анализ на съдебни актове; упражнения по работа с методики, индивидуална оценка и личностна характеристика; видеоанализ; структуриране на процесуални действия; работа по сценарии; групови обсъждания.

Препоръчителен хорариум/продължителност: хорариум от 18–20 учебни часа, организирани в двудневен присъствен модул. Разпределение на часовете по теми: адаптирани и щадящи процедури по 5 часа, специализиран разпит 4 часа, останалите теми по 3 часа.

Форма на обучение: присъствено, съчетано с електронни самообучителни ресурси.

Приложимост: относимо към всички професионалисти в съдебната система, работещи по дела с участието на деца. Приложимо и по отношение програмите за провеждане на първоначално обучение на НИП.

Методика за оценяване/Оценка: наблюдение по критерии; ролеви задачи; групова работа; самооценка; оценка от преподавател; анализ на казус; обратна връзка; резултати от тестово оценяване.

Приложимост: относимо към всички професионалисти в съдебната система, работещи по дела с участието на деца. Приложимо и по отношение програмите за провеждане на първоначално обучение на НИП.

Методика за оценяване/Оценка: решаване на казус; симулация; видеоанализ; оценка по чеклист; наблюдение в среда; анализ на обратна връзка.

Ресурси: извънкласни материали; достъп до електронни самообучителни ресурси; практика на ЕСПЧ и СЕС; NICHD протокол и други протоколи; стандарти Barnahus; национални методики; видеоматериали; добри международни практики.

Индикатори за постигане: мотивирано прилагане на адаптирани и щадящи процедури; извършване на индивидуална оценка на нуждите и уязвимостите; използване на защитена среда и процесуални гаранции; ограничаване на вторичната виктимизация; мотивиране на най-добрия интерес на детето в процесуалните актове; използване на специализирани техники за интервюиране и процесуално взаимодействие; ефективна координация с други професионални групи; адекватно управление на риска и процесуалната среда.

Форми за обратна връзка (по време на обучението, в края на обучението, след период на прилагане, др.): текуща обратна връзка по време на упражненията; финален оценителен формуляр; проследяване след практическо приложение; супервизионна дискусия; анализ на обучителен случай; групова рефлексия след симулации.

3.4.3. Ниво III: Експертно обучение (Специализирани интердисциплинарни компетентности)

Експертното ниво подготвя магистратите за работа по казуси с висока фактическа или правна сложност или по свързани теми.

Относими компетентности: (4) Управление на виктимизацията; (5) Междупрофесионално и междуинституционално сътрудничество; (6) Управление на уязвимостта; (7) Етика и културна чувствителност; (10) Работа в дигитална среда.

Цели на обучението: Формиране на експертен капацитет за управление на случаи с висока фактическа и правна сложност; работа по специализирани категории дела; оценка на комплексни уязвимости; координация на междуинституционални действия и използване на специализирани методики.

Целеви групи: Магистрати, преминали II ниво, съдии, прокурори и следователи с трайна практика по дела с участие на деца.

Ключови теми и съдържание:

- домашно насилие;
- сексуална експлоатация;
- трафик на хора;
- киберпрестъпления срещу деца;
- особено уязвими деца;
- международно сътрудничество;
- процесуални усложнения при множество деца;
- връзки с други производства;
- професионален интегритет.

Елемент	Съдържание
Ниво	III ниво – Експертно обучение
Тип компетентности	Специализирани интердисциплинарни компетентности
Компетентностен фокус	Сложни форми на виктимизация; управление на висока уязвимост; международно сътрудничество; дигитални рискове; комплексни производства
Основни модули	Насилие над деца, последици, прояви. Съобщаване за насилие от дете; Сексуална експлоатация; Трафик; Киберпрестъпления; Международни случаи; Особено уязвими деца; Сложни мултидисциплинарни производства
Основна цел	Формиране на експертен ресурс за работа по случаи с висока фактическа и правна сложност
Очаквани резултати	Участниците идентифицират сложни уязвимости; управляват високорискови производства; координират международни действия; използват специализирани методики
Обучителни методи	Комплексни казуси; междуинституционални симулации; анализ на практики; супервизия; сценарии; експертни дискусии
Хорариум и форма	Съобразно учебните програми
Методика за оценяване	Съобразно учебните програми
Индикатори	Съобразно учебните програми

Очаквани резултати: Участниците:

- идентифицират сложни форми на уязвимост;
- управляват високорискови производства;
- координират международни действия;
- използват специализирани методики;
- осигуряват комплексна защита на детето.

Методи: Комплексни казуси; междуинституционални симулации; анализ на реални практики; супервизия; работа по сценарии; презентации; експертни дискусии.

Препоръчителен хорариум/продължителност: 14–16 учебни часа.

Форма на обучение: присъствено специализирано обучение, съчетано с електронни самообучителни ресурси, експертни панели, супервизия, работа по случаи и самоподготовка.

Приложимост: относимо към всички професионалисти в съдебната система, работещи по дела с участието на деца. Приложимо и по отношение програмите за провеждане на първоначално обучение на НИП.

Методика за оценяване/Оценка: комплексни казуси; анализ на фактическа и правна сложност; презентации; експертни обсъждания; супервизия; оценяване по сценарии; самооценка; оценка от обучител; анализ на практическо приложение.

Ресурси: според темата

Индикатори за постигане: идентифициране на сложни форми на уязвимост и виктимизация; правилна оценка на риска; използване на специализирани защитни мерки; ефективна междуинституционална координация; адекватно управление на производства с международен или дигитален елемент; ограничаване на повторната виктимизация; използване на специализирани методики; мотивиране на сложни процесуални решения.

Форми за обратна връзка (по време на обучението, в края на обучението, след период на прилагане, др.): текуща обратна връзка по време на упражненията; финален оценителен формуляр; проследяване след практическо приложение; супервизионна дискусия; анализ на обучителен случай; групова рефлексия след симулации.

4. Методика за оценка на ефективността

Оценката на компетентностите е интегрирана и проверява едновременно знания, практически умения и ценностни нагласи.

Ниво	Възможни методи за оценка	Ключови индикатори за успех
Базово (I ниво)	Чеклисти, ролеви игри (симулации)	Използван приспособен към процесуалния модел език и стил на администриране на производството; избягване на конфликт на роли;
Специализирано (II ниво)	Решаване на казуси, анализ на съдебни актове, симулация на разпит	Мотивиране на интересите на детето в акта; използване на „синя стая“ и видеозапис
Експертно (III ниво)	Казуси с фактическа и правна стойност, презентации, супервизия	Правилна оценка на родителския капацитет; идентифициране на специфични индикатори за насилие

5. Насоки за планиране, предпоставки и надграждане

За НИП/обучителните екипи се дефинират следните препоръки:

- Преминаването на Базово ниво (Степен I) е задължително условие за достъп до Специализираните нива. Хоризонталните компетентности формират „ценностната основа“, без която може да се стигне до нежелани практики;
- Хоризонталните умения (комуникация, етика) не са обект на еднократно преподаване, а се интегрират и задълбочават във всеки вертикален профил (напр. комуникация с дете-жертва на насилие изисква по-висока степен на „базовата“ емпатия);
- Обучителите трябва да интегрират саморефлексията като инструмент за превенция на вторичния травматичен стрес и професионалното прегаряне, особено при работа със сериозни престъпления;

- Стандартът е динамична рамка, подлежаща на актуализация при нормативни промени или нови научни данни за детското развитие.

6. Заключение и индикатори за ефективност

Крайната цел на настоящия документ е превръщането на магистрата от администратор на процедури в активен гарант за правата на детето.

Успешното му прилагане се измерва чрез:

- Всеки окончателен акт съдържа детайлна оценка на „най-добрите интереси“ на детето;
- Детето участва активно, информирано и ефективно, а не само формално в процеса;
- Минимизиране на риска от вторична виктимизация чрез съобразена среда и професионално интервюиране;
- Отсъствие на дискриминационни практики, реч или предразсъдъци в хода на производствата.